

familiari Collegii clericalis constituti sunt Oeconomi in adjutorium Archidiaconorum, similiter instituti fuere in Ecclesia Cathedrali Thesaurarii, Sacristæ, Custodes, & Primicerii. Thesaurarium spectavit cura incensi, & luminum ad sacrificia, item cura baptisterii ordinandi, atque olei ad consecrationem præparandi, uti traditur in can. 1. §. ult. dist. 25., appellatus autem fuit Thesaurarius, propterea quod Archidiaconus, qui universos ecclesiasticos redditus administrabat, partem Thesaurario conferre debebat in commemoratos Ecclesiæ usus impendendam, ne fortè absente Archidiacono quidquam necessitatibus Ecclesiarum deesset. Thesaurario deinde accesserunt, quasi coadjutores in subsidium Archidiaconi, Sacrista, & Custos, hoc inter utrumque intercedente discrimine, quod Sacrista universam Ecclesiæ suppellectilem curaret, cap. 1. de offic. Sacristæ; Custos verò ea tantùm, quæ ad usum quotidianum necessaria erant, cap. 1. & 2. de offic. Custodis. Hinc intelligimus, sive Thesaurarium, sive Sacristam, sive Custodem fuisse subiectos jurisdictioni Archidiaconi, & ab illius jussibus pependisse, quamquam fortè non nudum officium gerere, sed dignitatem habere viderentur, ubi illi in inferiores administratos certam jurisdictionem explicarent. Erat altera Diaconorum pars, quæ describendis Ecclesiæ actis, item curandis libris ad divina officia necessariis addebatur; atque ii appellabantur Diaconi notarii, ad quos spectabat memoriæ commendare acta Conciliorum, Martyrum, ac Confessorum gesta, item conscribere Missales, Rituales, Antiphonarios, cæterosque libros ad usum psallentium. His omnibus vice Archidiaconi Primicerius præficebatur, qui sanè si certam in notarios jurisdictionem exercebat, & ipse in dignitate constitutus censebatur. Neque verò reor, aliter intelligi posse verba capituli unici de offic. Primicerii ibi: *Ut Primicerius præsit in docendo Diaconis, vel reliquis gradibus ecclesiasticis in ordine positus, ut*

ipsa disciplina, & custodia insistat . . . & ut ipse Diaconis donet lectiones, quæ ad nocturna officia Clericorum pertinent &c., si enim hæc verba non ad notarios ecclesiasticos referas, facile erit, ut Primiceriatum cum Magisterio, aut cum Archidiaconatu confundas, argumento cap. 1. de Magistris, & cap. 2. de offic. Archid. Nonnulli ex recentioribus interpretibus graviter in hac re erraverunt; cum enim notariorum disciplina in Ecclesiis exoleverit, & Primiceriorum dignitates novine tenus superfuerint, parum curiosi in investigandis Ecclesiæ antiquitatibus, & origine munerum, Primicerium esse dixerunt eum, qui esset primus in Clero, vel qui primus describeretur in cera, seu tabella cera linita, seu quod idem esset, in elencho Clericorum Cathedrali Ecclesiæ adscriptorum. Isti sanè Primicerium cum Præposito, vel Decano, cum Abbate, vel Priore confunderunt. Alii dixerunt Primicerium ita dictum, quasi primum Cantorem: sed iterum isti Primiceriatum à Cantoria minimè distinxerunt, præterquamquod longè nimis derivationem illius nominis repetierunt. Non memoro, quid alii dixerint parum aptè, quasi Primicerius primus esset, qui primus cercum in quibusdam solemnitatibus deferret; hæ enim aut similes observationes relinquendæ sunt illis, qui ex eo ipso nomine deduxerunt, candelam primo loco dandam esse Primicerio Episcopali manu in festo Purificationis B. Mariæ. Ego sanè certo scio, Primicerium à Præposito vel Decano, ab Abbate vel Priore, à Magistro vel Scholastico fuisse distinctum: scio insuper pependisse ab Archidiacono, unde ejus officium ad Diaconalia pertinebat: scio præterea fuisse certam in Ecclesia Diaconorum classem, qui notarii dicebantur. Et quando his apud Græcos præesse dicebatur aut Logotheta, aut Chartophilax, apud Latinos non alium præfectum fuisse, quam Primicerium infero; quando nulla alia dignitas ad hunc finem instituta præferri potest, & non ad alium finem insti-

tu-

tuta dici valet dignitas Primiceriorum. Neque in hanc rem desunt vetera Ecclesiarum monumenta, quando in vetere libro diurno Romanorum Pontificum non semel memoratur *Primicerius notariorum*, quasi dignitatem in Romana Ecclesia gerens, imò & in officiis civilibus Romani Imperii, quorum exempla multa officia ecclesiastica suis nominibus designata sunt, memorantur Primicerii notariorum, ut in l. 14. cod. Theodos. de Senator., imò extat in eodem codice Theodosiano titulus de *Primicerio & Notariis* lib. 6. tit. 10. Derivatum est nomen illud à voce latina *Primus*, & voce græca *Cheir Cheiros*, quæ significat manum, quasi Primicerius diceretur prima manus in scribendo, sive ea omnia exarando, quæ commendanda litteris forent. Non inficior, aliquando Primicerium, sicut & Secundicerium appellatum fuisse inter Imperii dignitates eum, qui in copiis militaribus spectabilem locum haberet, quemadmodum deduci posset ex l. ult. cod. de domestic. & Protector. Et his viris ea notatio nominis conveniebat, quasi prima, vel secunda essent armata manus. At quod atinet ad rem propositam, sufficit observare, aliquando, imò & frequentius Primicerium appellatum fuisse, qui inter notarios spectabilem dignitatem nactus fuisset, unde & in codice Justiniano etiam extat in libro 12. tit. 7. titulus ita inscriptus de *Primicerio, & Secundicerio, & Notariis*. Meum non est, hac in re accuratius expendere, quænam essent Primiceriorum officia singularia apud veteres in Aula Principum, & in quot veluti gradus distinguerentur. Id jam persecuti abundè sunt viri eruditi in Romanorum dignitatum disciplina. Tantùm dixisse, sufficiat, exemplo civilium Primiceriorum etiam Primicerius in Ecclesiam investos esse, qui Diaconis notariis præessent; & quando Diaconi notarii Archidiacono suberant, veluti principi suo, Primicerios ipsos Archidiacono etiam fuisse subiectos; veluti vicarios illi, à cujus mandato penderent.

Tom. II.

Cancellaria quæ in pluribus Cathedralibus Ecclesiis instituta deprehenditur, quamquam analogiam quandam habeat ad officia Cancellariorum in aulis Principum, aut etiam in Romana Curia designata, non tamen inter dignitates Cathedralium Ecclesiarum recensetur, sed potius inter officia, nisi consuetudine, vel statutis receptum sit, ut Cancellarius vel personatum gerat, vel etiam certas jurisdictionis species explicet, ex quo dignitatem adeptus esse credatur, argumento capituli 9. de offic. Archid. In aulis Principum Cancellarius munus habere consuevit, quo ipse reciperet libellos supplices Principi offerendos, ipse in ea parte consilium Principi suppeditaret, & responsa Principis ederet, ac signaret. Tanta eam ob causam erat apud ipsum populi frequentia, ut intra certos cancellos sederet, ne numero convenientium obrueretur, unde Cancellarius dictus est. Suam quoque Cancellarium habuerunt Romani Pontifices, cujus mentio fit in cap. 10. de rescriptis, & qui erant in Romana Ecclesia Cancellarii, magnam in illa auctoritatem habebant, utpotè à quibus plurimum pendebant rescripta, & gratiæ universæ à Pontificibus Maximis concedendæ. Hinc magni nominis viri ad illud gerendum munus advocabantur, qui & faciliè deinde vacante Sede ad Pontificatum Maximum evehebantur. Id adeo verum est, ut Cancellarii quandoque ambitu elati se Pontifici ipsi Maximo pænè compararent, unde salubriter jamdiu cautum est, ut nemo amplius Cancellarius, in Romana Ecclesia existeret, retento tantùm officio, illi demandato, qui non Cancellarius, sed Vicecancellarius appellaretur. In Cathedralibus inferioribus Ecclesiis suus quoque Cancellarius fuit, ad quem, ut puto, olim pertinebat exarare, ac concipere formatas litteras, quarum mentio fit in can. 1. dist. 73., & quando Clerici universi unà cum Episcopo communem vitam ducebant, Cancellarius acta totius Collegii clericalis, & Episcopi consig-

F

na

nabat, atque etiam sigillo firmabat. Ubi verò Episcopi à Comuni vita recesserunt, & mensam separatam habuerunt, imò & plura sine Capituli consilio, vel consensu gesserunt, alium sibi singularem Cancellarium designarunt, remanente pœnès Capitulum clerico, seu canonico Cancellario, ad quem singuli capitularis custodia pertineret, item pertineret acta Capituli subsignare, ne de actorum eorundem fide, atque integritate ulla esse posset dubitatio.

Antiquissimus est, in Ecclesia psalendi, usus, quem à vetere sinagoga derivatum fuisse scripsit Isidorus Hispalensis in lib. 2. de offic. Eccles. cap. 12. Huic officio incumbabant Clerici quidam selecti, quorum vox suavior esset, & quidem etiam sine Episcopi jussione, sed præpositi cujusdam Presbyteri, quem cantorem, sive cantui præfectum posterior ætas appellavit, can. 20. dist. 23., quod clarius explicavit idem Isidorus in dicto capite 12. his verbis: *Solent autem ad hoc officium etiam absque conscientia Episcopi, sola jussione Presbyteri eligi quinque, quos probabiles in cantandi arte esse constitit.* Duo in hac re evitanda volebant veteres Patres, & Isidorus eo in loco, & Hieronymus in can. 1. dist. 92. Primum erat, ne ii seligerentur cantores, qui vocem dissonam, aut aliàs ingratam exerent; alterum erat, ne plus æquò cantores à modulationis simplicitate deflecterent, musicamque aut theatralem artem in Ecclesias inveherent. Gregorius Magnus agnoscens ætate sua occasione cantus sacros ministros, Sacerdotes nimirum, & Diaconos, suaviori officio incumbere, atque admodum distrahi vel à prædicatione evangelica, vel ab altari, vetuit ne Diaconi eo officio fungerentur, illud relinquens aut Subdiaconis, aut minoribus Clericis, quò spectat can. 2. dist. 92. Hinc puto, accuratius selectos fuisse cantores, imò & institutam cantorum scholam, quibus præficietur Cantor etiam cum dignitate, ut ipse in Clericos illi officio addictos certam jurisdic-

tionis speciem exerceret. Imò & Cantoris dignitas inde tributa fuit in duas, Præcentoriam, ac Succentoriam. Cùm enim in choro canentium numerus in duas classes dividatur, quarum prior psallentium est, posterium respondentium, illos Præcentor regit, istos Succentor.

Pœnitentiariæ institutio non est Concilio Tridentino vetustior; tùm primùm enim in illo decretum est, ut in omnibus Cathedralibus Ecclesiis, ubi id commodè fieri posset, Pœnitentiarius aliquis cum unione præbendæ proximè vacaturæ ab Episcopo institueretur, qui magister esset, vel doctor, aut licentiatus in Theologia, vel Jure Canonico, & annorum quadraginta, seu aliàs qui aptior pro loci qualitate reperiretur, quique dum confessiones audiret, interim præsens in choro censeretur, ac propterea etiam distributiones quotidianas lucraretur, sess. 24. de Ref. cap. 8. Ex constitutione Pauli V. anni 1615., necnon ex constitutione Gregorii XV. anni 1622. Pragmatici probant, non posse Pœnitentiarium vel ordinarium esse, vel delegatum appellationum judicem, ne fortassis ex utriusque tum interni, tum externi fori commixtione suspectum vel judicis, vel confessarii munus aliquibus videatur. Interea hac occasione adnotare juvat, quam falsa sit in conspectu hujus disciplinæ opinio illorum, qui dignitatem tùm demùm vocant, quando qui beneficium possidet, ad lites dirimendas delegari potest, aut solet. Quis enim ignorat, non deesse alicubi pœnitentiariæ munera, quæ pro dignitatibus habentur, licet ipsis nunquam jurisdicctio ex delegationibus accedat? In conspectu memorati Tridentini decreti tria quæri possunt. Primum spectat officium Pœnitentiarum semel instituti. Alterum spectat ipsam pœnitentiariæ institutionem. Postremum spectat præbendæ unionem. Ubi semel Pœnitentiarius institutus est, habet ille facultatem abs jure communi excipiendi confessiones fidelium, & absolvendi à peccatis, quin requiratur specialis delegatio Episcopi.

copi, proptereaquod id ordinario jure officio Pœnitentiarum cohæret. Non tamen sine expressa Episcopi concessionem poterit Pœnitentiarius absolvere à casibus Episcopo reservatis. Si de Pœnitentiarum institutione quærat, ipsa pœnitentiaria instituenda est, atque erigenda Episcopali auctoritate, uti demonstrant ipsa verba Tridentini Concilii, eamque ob rem Capitulum Sede vacante id peragere minimè poterit. Id adeo verum est, ut nec Episcopus teneatur ad eum finem exposcere consilium Capituli; agitur enim de ea re, quæ nullam amplius deliberationem desiderat, postquam ex mandato Tridentini Concilii id agi ab Episcopo necesse est; ne aliàs Canonicis concedatur dispositionem Tridentinam irritam facere. Neque opus fuit Episcopis absoluto Concilio expectare, donec præbenda quædam vacaret; siquidem voluit Concilium, ut Pœnitentiarius institueretur cum unione præbendæ vacaturæ, quæ verba supponunt præbendam necdum vacantem. Quod si quærat de adsignatione ipsa præbendæ, nulla dubitatio esse potest, quin, si præbenda ad collationem Episcopi spectet, statim qui Pœnitentiarius ab Episcopo designatus est, præbendam obtineat ex vi unionis jam ab Episcopo factæ. Quid tamen, si contingat, aut præbendæ collationem esse Pontifici Maximo reservatam, aut ex statutis, vel moribus Cathedralis Ecclesiæ ad Capitulum spectare? Planè, si verba Concilii attendamus, imò & ejusdem mentem, quæ non alia fuit, quam ut quantocius Pœnitentiarum officium in quacumque Cathedrali Ecclesia institueretur, neve Pœnitentiarius designatus præbenda destitueretur, adsignanda est illi præbenda proximè vacatura, nec dubitandum est, quin decretum locum habeat sive in præbenda reservata, sive in præbenda ad Capitulum collationem spectante. Et quidem quod ad eas præbendas attinet, quæ conferri à Canonicis solent, res semper fuit plana, & expedita, & statim ac auctoritate Episcopi instituta est Pœniten-

taria, ubi prima præbenda vacet, Pœnitentiarum propria sit, quasi ipsius officio perpetuò unita, quamquam ne quidquam de Capituli juribus immineatur, nonnulli scripserint, Præbendam ipsam esse à Capitulo eidem Pœnitentiarum ab Episcopo instituto conferendam, quod tamen mihi non admodum placet, cùm agatur de unione perpetua, & de tali unione, per quam præbenda pœnitentiariæ accedat, & in ipsius officii pœnitentiariæ naturam transformetur; eamque ob rem si ex decreto Concilii ab Episcopo est Pœnitentiarius instituendus, etiam ab Episcopo conferri præbenda debet, ne beneficii collatio inter duos quoquo modo scindatur. Hinc etiam profluit, in iis Cathedralibus, in quibus recepta est optio præbendarum, neminem ex Canonicis posse præbendam semel pœnitentiariæ unitam optare, ne aliàs dicatur, unionem nunquam factam fuisse, aut unionem vagam esse, & indeterminatam, quasi Pœnitentiarius modò unam præbendam, modò alteram nanciscatur. An è converso Pœnitentiarius institutus, qui jam primam vacantem præbendam obtinuit, possit alteram deinde vacantem dimissa priore optare, difficilius definitur potest. Etenim Tridentinum Concilium expressè ait, proximè vacaturam præbendam pœnitentiariæ uniendam esse, hæc autem unio videtur esse perpetua. At è contrario videri posset, Tridentinos Patres eam unionem præstituisse gratia potius Pœnitentiarum, ne ipse diu sine præbenda maneat, proptereaque licere Pœnitentiarum aliam optare, quoties quæ primò vacavit, tenuis admodum videretur, ne fortè dicatur, gratiam Tridentinam in damnum Pœnitentiarum ejusdem torqueri. In hac dubitatione ego censerem, prudenter facturum Episcopum, quoties in erectione Pœnitentiariæ, adsignare quidem Pœnitentiarum instituto proximè vacaturam præbendam, reservato jure gratia Pœnitentiarum, ut ipse valeat meliorem optaret, quoties altera inde vacaverit, donec tandem post-

tremo loco optata remaneat, veluti dos perpetua pœnitentiariæ, nullis amplius optionum vicissitudinibus obnoxia. De præbendis Pontifici Maximo reservatis aliud tradi à Pragmaticis consuevit. Non diffitentur ipsi, reservationem non obesse unioni, quoties, agatur de Episcopo, qui statim absoluto Concilio Pœnitentiariam erexerit, & Pœnitentiarium instituerit cum unione præbendæ proximè vacaturæ; id enim decreto Tridentino pœnitentia consonat. Sed observant, non adeo indulgendum esse Episcopo, qui diu post Tridentinum Concilium devenerit ad pœnitentiariam erigendam, quasi dici nequeat proximè vacatura, illa præbenda, quæ vacavit jamdiu post Tridentinam constitutionem; inde adjiciunt, Episcopum tamdiu differentem executionem Tridentini decreti, de fraude suspectum esse, quasi præbendas suæ collationis ipse pro lubito contulerit, Pœnitentiario concesserit, quod alienæ, id est Pontificiæ collationis erat. Video ego, hæc ac duo summa capita redigi, quorum primum est germana interpretatio illorum verborum proximè vacatura, alterum est exclusio fraudis cujuscumque ab Episcopo admittendæ. In primis interpretatio illorum verborum proximè vacatura non ea mihi esse videtur, qualis affingitur; nam cum dicatur in Concilio, institui debere Pœnitentiarium cum unione præbendæ proximè vacaturæ, illa præbenda adsignanda est, quæ vacatura sit post Pœnitentiarii institutionem, non verò quæ vacatura primùm sit ab absolute Concilii: secus dicendum esset, etiam actum fuisse de institutione Pœnitentiarii cum unione illius præbendæ, si fortè præbenda vacasset statim post editum decretum, atque ante Concilii finem; imò & Episcopos intra certum tantum tempus concitatos fuisse ad erectionem pœnitentiariæ, non illud onus perpetuò fuisse eisdem impositum, quod menti Concilii repugnat. Deinde quod attinet ad evitandas Antisitem fraudes, fateor, redarguendam illum Episcopum fore, qui dum

commodè erigere pœnitentiariam potuisset, uniendo illi præbendam suæ collationis, tandiu distulit erectionem, donec Pontificiæ collationis præbenda vacaret, nec fortè facilè admittendam erectionem in fraudem factam: at quoties nulla sit fraus, quid oberit, quominus pœnitentiaria ea ratione erigatur? Quid enim, si usque ad vocationem præbendæ reservatæ alleget, ac probet Episcopus, se numquam devenire potuisse ad pœnitentiariæ erectionem? Quid, si erigat pœnitentiariam, antequam vacet præbenda, cum unione præbendæ proximè vacaturæ, quæcumque ista demum ex accidenti sit, sive Pontificiæ, sive Episcopalis collationis? In his, vel similibus speciebus, cum cesset & dolli, & fraudis suspicio, non est, cur factum improbetur, quando aliàs factum ipsum à Concilio Tridentino urgetur, nec præsumitur à Pontificibus Maximis Decretorum Tridentinorum vindicibus, ac patronis damnandum. Ubi præsertim erectio ante vacationem fiat, cum unione præbendæ proximè vacaturæ, unio ipsa vacationem antevertit, proindeque etiam reservationem, & hac ob rem unionis potius habenda ratio est, quam reservationis.

Cum Viri Ecclesiastici populos debeant in fide, in religione, in universis Evangelii regulis erudire, antiquissimus mos fuit in cœtibus Clericorum præsertim eorum, qui majores urbes incolebant, quo certi doctores, seu magistri præficerentur, quorum studio, & opera instituerentur Clerici inferiores, & in bonam munerum clericalium spem educarentur. Jam sua ætate doctores in Ecclesia fuisse, S. Paulus in suis epistolis testificatur. Orientalis Ecclesia, quam primùm Apostoli instituerunt, in hac parte emicuit prioribus sæculis; in ea enim schola designata fuit, quam catechetica appellabant, atque hanc regebat circa annum 181. Patærus Siculus, qui, ut scripsit Photius, iis usus fuit magistris, qui Apostolos viderant, & audiverant. Post ipsum claruit in eo munere Cle-

mens

mens Alexandrinus ejus discipulus, inde Origines discipulus Clementis, qui, licet laicus, Episcopo Alexandrino, jubente sub finem tertii sæculi sacras litteras explanavit. Origini successit Heraclas, aliique deinde numero plurimi. Memoro inter istos Cyrillum Hierosolymitanum, & Gregorium Nissænum, quorum primus Catecheses ad illuminatos, alter sermones Catecheticos edidit. Hæc causa fuit, quare priore illa ætate multi ex occidentali Ecclesia in orientem se conferrent, ut in sacris litteris in orientali schola proficerent. Nondum tamen certa forma inita fuerat in methodo docendi, quæ esset scholasticæ rei accommodata. Primus certam methodum invenit Joannes Damascenus medio octavo sæculo, qui singulares edere cœpit tractationes, ut mysteria distingueret à mysteriis, ordinateque de singulis disputaret. Hinc libros edidit singulares de Deo uno & Trino, de Verbi Incarnatione, de Christo, de Sacramentis, de Lege Dei, & peccati. Ecquidem in Latina Ecclesia nonnullæ hujus generis institutiones editæ fuerunt à sanctis, eruditisque viris, quales inter cæteros laudari possunt Hilarius Pictaviensis, Ambrosius, & Augustinus. At eorum lucubrationes potius tendebant ad confutandos hæreticos, & instituendum fidelem populum, qui lectione eorum librorum delectabatur, quam ad erudiendos veluti in gymnasium collectos Clericos; unde nulla extat veterum scholarum in occidente institutarum memoria. Vissa primùm fuerunt hæc studia in Ecclesiis instituti temporibus Caroli Magni, instante præsertim Alcuino, ex quo tempore in clero scholæ erigi cœperunt, & commodius in monasteriis, imò & fama est, quasdam publicas Academias ab eodem Carolo Magno erectas fuisse. In can. 3. Concilii Cabilonensis II. anni 813. statutum adparet, ut in singulis Ecclesiis scholæ Theologicæ instituerentur, quod & testatur factum fuisse Ansegisus, nec non Jonas Aurelianensis; quod & à Conciliis probatum fuit, uti

constat ex cap. 3. de vita & hon. Cleric., & à Pontificibus Maximis Eugenio II., & Leone IV. magis magisque insinuat, uti legitur in can. 12. dist. 37. Sed paulo post refriguit scholasticorum ardor, & pœnè cessatum est à studio rerum sacrarum sub finem sæculi noni, toto etiam sæculo decimo, & magna in parte sæculi undecimi, donec clerus crassa ignoratione obrutus, debuit iterum ad capessenda litterarum studia concitari. Primus illa ætate volvere hoc saxum cœpit Lanfrancus Cantuariensis, cui occasionem dederat Berengarius impia dogmata in vulgus effundens. Post Lanfrancum Petrus Abailardus libros proponere cœpit de Trinitate, de virtutibus Theologicis, aliosque complures. Horum operum subsidio instructus Petrus Lombardus libros sententiarum elucubravit, eumque secuti sunt Alexander Alensis, Thomas Aquinas, Bonaventura, Albertus Magnus, aliique plures, quo tempore discreta fuerunt studia sacrorum canonum à studiis Theologicis, imò & ipsa studia Theologorum distrahi visa sunt, & reddi variis sectis obnoxia. Interea ut reviviscerent inter Clericos sacra litteræ, caveri debuit in Concilio Latteranensi sub Innocentio III. ut saltem in Metropolitanis Ecclesiis ex præbendis Canonicibus una adsignaretur Clerico, qui cæteros in bonam Ecclesiæ spem educatos in sacra Theologia erudiret; atque eam appellaverunt Præbendam Theologicam, quam qui obtinebat, non efficiebatur, ex eo Canonicus, sed tantummodò redditibus præbendæ potiebatur, donec in officio maneret, cap. 4. de magistris. Concilium Basileense anni 1438. Lateranensis canonis sanctionem ad singulas Cathedralis Ecclesias prorogavit, sess. 21. cap. 3., imò etiam adjecit, ut is, ad quem spectaret præbendas conferre, unam ex illis teneretur adsignare Canonico, qui illud munus in Cathedrali obiret. Sed cum Basileensis canon non esset ubique receptus, non fuit ubique institutum hujusmodi officium apud Canonicos, sed ali-

aliquibus in locis hoc munus Canonicus suscepit, ex quo appellatus est Canonicus Theologus, sive præbendam obtinens Theologalem; alicubi constituta quidem fuit præbenda gratia Theologi, & Clericos instituentis extra Capitulum, præsertim quòd in Concilio Tridentino nihil aliud inde statutum est, quam cum olim Concilium Lateranense decreverat. Sanctio Tridentini Concilii habetur in cap. 1. sess. 5. de Ref. Imò in aliquibus locis neque executione demandata est Conciliorum Lateranensis & Tridentini constitutio; aut etiam designati Canonici Theologi ab officio destiterunt, propterea quòd in civitatibus Collegia, atque Universitates studiorum extra Cathedralis Ecclesias institutæ sunt, satisque visum est, Clericos studiorum sacrorum gratia ad eadem Collegia, & Universitates mitti. Eadem ferè dici possunt de Magisterio, & Scholasteria, quæ sanè nomina unum idemque Canonici officium significare videntur, illius scilicet, qui præficitur erudiendis adolescentibus Clericis in arte grammatica, cæterisque inferioribus disciplinis, cap. 22. de rescriptis, cap. 67. de appellat. Hoc sanè munus statim Canonicorum proprium factum est, ubi ipsi vitam communem duxerunt. Discissa communione, negligi à Canonicis officium idem visum est. Quamobrem in Concilio Lateranensi memorato statutum fuit, ut Magister, vel Scholasticus in unaquaque Cathedra-

li, & in aliis Ecclesiis, quarum facultates sufficerent, constitueretur, ipsi adsignata præbenda, vel beneficio, quin tamen opus esset, eum inter Canonicos adnumerari, cap. 4. de magistris; atque idipsum ferè renovatum est in Concilio Tridentino, dicta sess. 5. cap. 1. de Ref., quæ decreta ubique fortassis executioni demandata hodie dignoscere, si frequens Collegiorum institutio, in quibus minores disciplinæ etiam juxta mentem Concilii traderentur, supervacaneam ferè Canonicorum, aut illorum, qui à Canonicis designarentur, operam non demonstrasset.

Denique Plebania aliquando connumerari videtur inter Personatus Cathedralium Ecclesiarum, uti in cap. ult. ne Clerici, vel Monachi. Cæterum ut plurimum dicitur Plebania Parochiale beneficium in villulis & pagis erectum, quasi cura animarum in plebibus. Quoties igitur Plebanus aut in Collegiis, aut in Capitulis Cathedralibus extat, ejus nomine intelligemus eum, qui curam gerat animarum, vel actu solùm, uti loquuntur nostri, remanente habituali cura pœnes Capitulum, vel Collegium; vel etiam habitu, ubi cura animarum ad Capitulum, vel Collegium minimè pertinet, cui sanè officio si & jurisdictio quædam adhæreat, nihil prohibebit, quominus etiam Plebania possit Collegii dignitatibus accenseri.

OBSERVATIO II.

De Beneficiis Regularibus.

Huc referri potest titulus 37. lib. 3.

Multa à Monachis ad Clericos, à monasteriis ad Ecclesias derivata fuerunt, quemadmodum notandum fuit in præcedente observatione. Multa etiam è converso à Clericis ad Monachos,

ab Ecclesiis ad monasteria traducta sunt, uti modò adparebit, cum natura, & ratio regularium beneficiorum expenditur. Apud veteres Monachos, quemadmodum & hodie apud plures Regulares usuve-

nit,

nit, constituta semper fuerunt monastica officia ab aliquibus selectis Monachis necessariò obeunda, quæ in administratione bonorum ad monasteria pertinentium consistunt. De cœnobitis loquor, sive de Monachis comunem vitam ducentibus, ex quibus unus, vel plures bonis cœnobii quibuscumque administrandis præficiendi fuerunt. Atque in hac parte æquabilis erat ratio in cœnobiis, atque in Cathedralibus Ecclesiis, quousque in istis fuit vita communis Clericorum, & bona Ecclesiæ Economis, sive Diaconis commissa, quorum opera singulorum, & Collegii commodis consuleretur. Porrò Monachi illi bonorum curatores, quousque pristinus in res divinas fervor acerrimus perseveravit, ægrè admodum ad illa peragenda officia deveniebant, nisi quòd exhibita superiori obedientia viris singulari demissione animi commendabilibus rei gerendæ acerbiter temperabat. Sed ubi adauctis in dies monasteriorum redditibus nonnulli solitaria vitæ tædio affici cœperunt, rati posse se sine fraude monasticæ professionis prætextu monastici hujus generis officii frui cultu lautioris vitæ, ad ministeria illa capessanda impenso studio inhiarunt. Væ autem homini, si gliscenti minus rectæ adfectioni indulgere incipiat; paulatim enim inde graviora emergunt, & pullulant, utinam non lethale vulnus infligant! Qui curandis monasterii bonis inhiarunt, cum privatim delicatam vitam ducerent, tum de sodalibus in solitaria vita degentibus, & procul à terrenis curis orationi vacantibus parum solliciti esse cœperunt; imò & cum iidem privata peculia sibi constituerunt, tum sodalibus in solitudine, & oratione consistentibus occasionem, & exemplum præbuerunt, privata & singularia peculia sibi parandi, quibus dum curatores deessent, sibi consulerent. Eò alicubi redacta res fuit, ut transactione opus esset inter Monachos administratores, & Monachos cæteros, nimirum adsignarentur administratoribus certa bona, quibus iidem pro-

arbitrio uterentur instar beneficii ecclesiastici, dummodò à cæteris favore reliquorum Monachorum reservatis pœnitentibus abstinerent; atque hac in re similis quædam tributio facta est, qualis in Cathedralibus Ecclesiis inter majores administratos, & Collegia Clericorum. En sinceram beneficiorum omnium regularium (si quædam excipias singulari jure instituta) originem, indolem, ac naturam, quæ primum apud Monachos obtinuerunt, ad Clericos deinde Regulares eadem ratione facilè traducta, quæ & hodie in aliquibus sive monasteriis, sive Collegiis Clericorum regularibus locum habent.

Dixi, excipienda esse beneficia quædam singulari jure instituta. Etenim in primis postquam Monachi sacris ordinibus initiari cœperunt, & certas publicas Ecclesias adnexas monasteria habuerunt, demonstrari possunt aliqua beneficia ex fundatorum voluntate ita monasteriis, seu monasteriorum Ecclesiis adnexa, ut non per alios, quam per Monachos administrantur, sive commisso sacro officio alicui Monacho, redditibus autem monasterio concessis, sive & officio, & singulari peculio etiam alicui Monacho in administrationem vel omnino, vel in parte dato. Item evenire aliquando potuit, ut beneficia, quæ clericalia, seu, ut vulgo appellat, sæcularia erant, singulari titulo, ex causa præscriptionis, regularia evaserint, eodem modo, quo beneficia regularia præscriptionis titulo fieri sæcularia queunt, cap. 5. de præbend. in 6., ubi cum Bonifacius VIII. legitimam tantum præscriptionem admiserit, tradunt Interpretes, necessariam esse præscriptionem quadraginta annorum, quam legitimam in rebus ecclesiasticis præstituerat idem Bonifacius in cap. 2. de rescript. in 6. Excipe tamen casum, quo beneficium sæculare Regularibus concedi consueverit ex quadam dispensatione, putà ob defectum sæcularium Clericorum; tunc enim etiamsi longissimi temporis possessio proponeretur à Monachis, hæc